

Kijk hem* daar nou staan ...

(*haar)

Les 'mensfiguren'

Bovenbouw

Leer deze taal

Mensen... overal zijn mensen... !

Mensen die lopen, die sjouwen, werken, wandelen, die kijken, die in elkaar op gaan...

Realiseer je dat 70 – 80% van de communicatie gaat via lichaamstaal. Lichaamstaal spreekt dus boekdelen...

Kijk naar de lichaamshouding van de spelers aan het eind van een voetbalwedstrijd en je weet wie er gewonnen heeft en ook wie er verloren heeft.

Ga 's ochtends vroeg bij een ingang van een school zitten en kijk. Gewoon naar de vaders, de moeders en de kinderen die binnen komen. Ga zitten en kijk: ze tonen de vroege ochtend, ze tonen hun gemoedstoestand, hun opstart van de dag ...

Dat maakt zitten op een terras zo leuk; kijken naar de mensen die voorbij gaan.

Tijdens een kunsttentoonstelling is het niet alleen heerlijk kunst te beschouwen; het is ook leuk om te kijken naar de bezoekers.

Kijkend zie je onmiddellijk wat de bezoekers van het getoonde werk vinden!

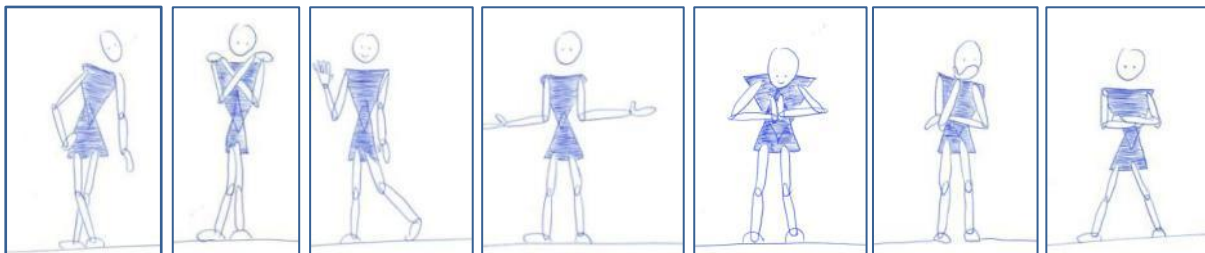
Ga zitten bij de kunstmanifestatie (bijvoorbeeld) 'de Poorten' en kijk.

Kijk en geniet hoe mensen staan te praten, wijzen, elkaar aanstoten.

Kijk hoe mensen op gaan in het kunstwerk of juist niet. Kijk hoe ze met elkaar om gaan....

Aan de houding is af te lezen wat ze vinden, hoe ze het waarderen, hoe ze samen zijn...

Het leuke van kinderen is dat juist kinderen de taal van het lichaam zo weten te interpreteren...

Stomme film

De Kerndoelen: Er staat geschreven 'Reflecteren op andermans werk' en 'Kennismaken met kunst en cultuur'. Het zijn twee van de drie kerndoelen beeldend.

LICHAAMSTAAL

DE WOORDEN

ZIJN NIET ZO

MOEILIK

MAAR DIE

VERREKTE

GRAMMATICA

Loesje

POSTBUS 1045 6801 BA ARNHEM

'Lichaamstaal' en 'reflecteren' en 'kennismaken' ... het kan bijna niet anders dan dat je uitkomt bij Charlie Chaplin.

Charlie moest het niet hebben van dialogen, hij moest het hebben van zijn lichaamstaal. Zoek een film(pje) uit (Youtube) en geniet met de leerlingen...

Verbaas je hoe kinderen zullen reageren en speel die stomme film na. Lach en beleef plezier. Kinderen worden zich bewust van de enorme kracht van lichaamstaal.

Leerlingen leren door kunst – in dit geval film - de wereld en zichzelf beter begrijpen. Als lijf en bedoeling overeenkomen heb je iets in handen!

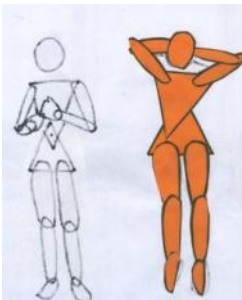
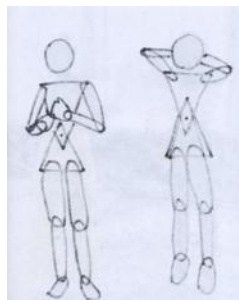
Het is niet meer voor te stellen hoe onbeholpen die films gemaakt zijn; zo'n mijlpaal in de ontwikkeling, zo'n leerschool.

Embodied knowledge

Om te kunnen tekenen moet je weten. Weten hoe het lijf in elkaar zit; je bewust zijn van de stand van benen en armen, de plek van het hoofd. Natuurlijk kunnen leerlingen van de bovenbouw met woorden hun lichaamshouding tonen... laat de bewustwording echter gebeuren door te ervaren... mensfiguren tekenen is het eigen lijf voelen. Lijfleren.

Voortbouwen

De basis van mensfiguren tekenen is in de onder- en middenbouw van de basisschool gelegd. Kinderen leerden daar door te ervaren hoe een mensfiguur in elkaar zit. Op die ervaring wordt nu in de bovenbouw voortgebouwd. Mensfiguren op de basisschool moeten gaan over ervaren, beleven, genieten... Gebruik daarom geen verhoudingstabellen!!!

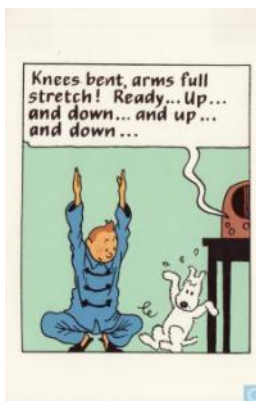

De stappen die in de onder en middenbouw gemaakt zijn, moeten doorlopen zijn voordat de volgende lessen

voor de bovenbouw aanvangen.

Als de stappen niet gemaakt zijn dan is de enige optie die stappen uit te voeren.

Grondvormen zien is niet iets wat kinderen van nature doen en vanuit zichzelf kunnen. Je moet kinderen meenemen in alle stappen die nodig zijn om op dit niveau te komen.

'Ochtendgymnastiek'

Kuifje moet voor zijn avonturen natuurlijk wel fit zijn: elke ochtend doet hij braaf zijn oefeningen. Bobbie wordt van al die inspanning duidelijk draaijerig. Uit de radio komen de aanwijzingen: 'de knieën buigen, de armen gestrekt omhoog! Klaar? Op en neer en op en neer...'. (uit 'Het gebroken oor', Hergé 1988)

Vermakelijk om in de archieven van 'Beeld en geluid' Ab Goubitz op de radio te horen. Met alleen een piano als ondersteuning sprak hij zo alsof hij de oefeningen voor deed: 7.00 uur in de ochtend.

'Goedemorgen luisteraars, Staat u allen klaar?' Dagelijks deden honderdduizenden mensen mee. <http://www.zie.nl/video/overige/Ochtendgymnastiek-op-de-radio-1970/m1dz73bfsrg1>

Van lijf - via beeld - naar tekening

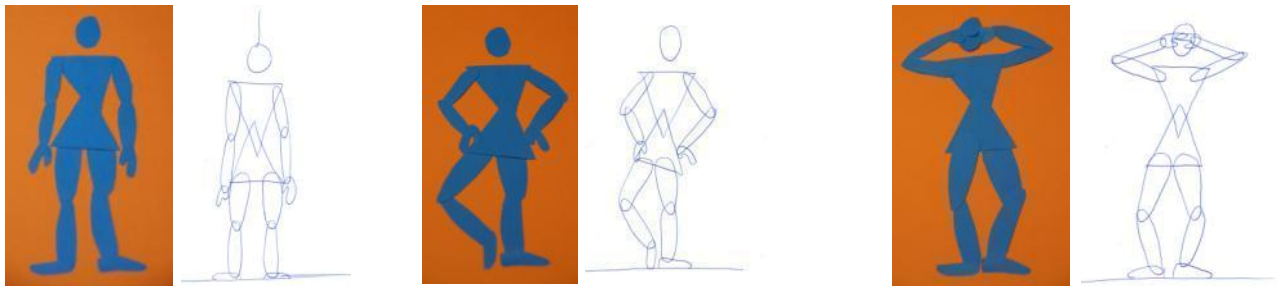
Ga allemaal staan, lichte spreidstand. Voel dat je met twee voeten op de grond staat. Verleg het gewicht van de ene naar de andere voet en voel dat het gewicht van jouw lijf beurtelings op de een dan wel de andere voet drukt. Ga nu zo staan dat het gewicht netjes verdeeld is over de twee voeten.

Laat de armen hangen. Beweeg ze als een schommel heen en weer en laat ze uitbewegen. Ze hangen dan slap langs het lijf.

Beweeg je hoofd zonder de rest van het lijf te bewegen, strek je nek, draai rondjes en zet uiteindelijk dat hoofd dan recht op het lijf.

Leg jezelf nu in grondvormen van papier: recht opstaand, lichte spreidstand, met hangende ontspannen armen en je hoofd alsof er een draadje aan zit ...

Nu niet plakken en omtrekken maar de volgende stap: in grondvormen natekenen. Eerst een grondlijn tekenen en van de voeten naar boven werken geeft in eerste instantie houvast.

Van beeld - via lijf - naar tekening

En leg een ander figuur ... Ga zo staan zoals je de figuur hebt neergelegd en teken in grondvormen ... Het hoeft niet perfect!!!

Leg weer een ander figuur ... Ga zo staan zoals je de figuur hebt neergelegd en teken in grondvormen ... Het hoeft niet perfect!!!

En leg weer een ander figuur ... etc.

Dit eindeloos doen... de mensfiguur tekenen komt dan in de genen te zitten....eenmaal in de genen kun je er alles mee.

Aankleden

Het begint eenvoudig en 'dicht op de huid': de grondvormen worden gevolgd (zie de zeven tekeningentjes bij het kopje 'leer de taal')

Hier en daar zal wat gemodelleerd worden en het inkleuren is arceren ... er komen details en toevoegingen.

Pen of stift zitten op een gegeven moment in de weg. De lijnen die eerst goed waren – de grondvormen – blijven echter zichtbaar. Leerlingen van de bovenbouw vinden dit niet mooi.

Tekenen

Dan is het moment gekomen om het grijze potlood en de kleurpotloden uit de kast te halen.

De ondersteuning van de geknipte vormen blijft natuurlijk altijd mogelijk. Sommige kinderen vinden het heerlijk eindeloos te zoeken naar de juiste houding. Laat dit gewoon gebeuren. Leggen in uitgeknipte grondvormen is vele malen handiger dan eindeloos tekenen op zoek naar die ene juiste houding.

Maken volwassenen en geofende tekenaars schetsen, leerlingen in de bovenbouw schetsen niet. Schetsen is rommelig, niet netjes en dus – voor die bovenbouwers – niet mooi. Pas in het voortgezet onderwijs wordt schetsen mogelijk... kwestie van voortgaande ontwikkeling, daar – in het VO - kunnen ze de expressie van een schets wel waarderen, daar kunnen ze de vervormingen die schetsen met zich mee brengen wel op waarde schatten...

Gebruik de principes

Kleur de tekening... met verf, met krijt, met kleurpotlood...

Gebruik de principes door elkaar; ze versterken elkaar

Veel pigment en weinig pigment.

Je drukt hard op het kleurpotlood en je krijgt veel kleur op het papier. Veel kleur / veel pigment lijkt naar voren te komen. Minder hard drukken levert dus een kleurvlak op dat minder naar voren komt... Verf puur uit de fles geeft het maximale effect 'naar voren komen'. Mengen met water of witte verf tempert de kleur en deze lijkt minder sterk (naar voren te komen)

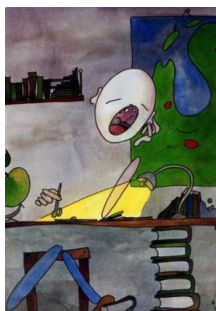
Kijk naar de paarse haren, je ziet duidelijk dat er door veel paars een kuif ontstaat.

'Ik moet bijna optreden en ik kan mijn nieuwsgierigheid niet bedwingen.... Hoeveel mensen zouden er in de zaal zitten.... Ik kijk even de zaal in; tussen de toneelgordijnen...' Kijk naar het gordijn ik maakte plooiën door strepen pure verf te gebruiken naast stroken geschilderd met verf vermengd met water.

Helder en niet helder

Heldere kleuren lijken naar voren te komen, kleuren die gemengd worden verliezen hun kracht. Dus een heldere kleur – het maakt niet uit welke – op de juiste plek neergezet zorgt ervoor dat dit deel naar voren lijkt te komen. Gemengde kleuren lijken naar achteren te verdwijnen.

Het is nacht. Je ziet het licht van mijn bureaulamp flink schijnen. Achter mij hangt de kaart van Nederland. Je ziet dat mijn boeken mij tot steun zijn...

Morgen proefwerk. Ik studeer heel hard. Ik ben moe, wil naar bed, moet gapen van vermoeidheid.

Alleen het licht van de lamp heeft een heldere kleur en daarom vaalt die op. De rest heeft 'getemde' kleuren; kleuren die niet meer helder zijn omdat ik er een andere kleur doorheen mengde. Zelfs de twee rode stippen op de landkaart zijn niet meer zo sterkrood...

Ik gebruikte in deze tekening ook het principe veel pigment – weinig pigment. De muur heeft ook weinig pigment.

Komende en gaande ...

Blauw is ten opzichte van de andere primaire kleuren de kleur die het meest naar achteren lijkt te wijken. Geel en Rood knallen naar voren. Blauw 'gaat' en rood 'komt'. Rood valt het meest op. Het is niet voor niets dat bij een verkeerslicht het licht 'stoppen!!!' rood is.

Deze eigenschap is handig te gebruiken. Een rode achtergrond kan natuurlijk: je hebt een rood behangetje... weet alleen dat het rood sterk is en naar voren komt. De rode achtergrond drukt het andere weg. Als je dat niet wilt dan gebruik je blauw voor de achtergrond: blauw heeft de natuurlijke neiging naar de achtergrond te verdwijnen en dwingt zich niet op; Je moet dan wel weinig pigment gebruiken....want veel blauw komt ook weer naar voren (zie het principe van veel pigment en weinig)

Bij de knopen gebruikte ik niet voor niets rood: ze knallen lekker (rood is een komende kleur) en ik mengde rood niet; hard op het potlood gedrukt (veel pigment).

De waarheid

Weet dat de waarheid gelogen wordt!

Want in werkelijkheid kan het best zo zijn dat het anders is; neem bijvoorbeeld een gebleekte spijkerbroek. Bleek daar waar in de tekening juist het meeste blauw zit.... Dat meeste blauw om de pijp 'rond' te krijgen.

Om het effect te krijgen op papier zul je de waarheid naar jouw hand moeten zetten... leerlingen van de bovenbouw genieten van dit manipuleren van de werkelijkheid én tegelijkertijd het tonen van de werkelijkheid. Zij zullen dit straks uitvergroten en dan zijn vervormingen etc. mogelijk...nu – in die bovenbouw van de basisschool - alleen nog even de werkelijkheid die mooi is: niet perse waar.

Bronnen

- Groot, Ino de & Lourens van der Leij (2013) *Kunstmeester! Beeldende vorming: Over kinderkunst en meester (m/v) werk*. Thieme Meulenhoff Amersfoort
- Groot, Ino de (2011) 'Teken ik dat lukt altijd...' artikel in Praxisbulletin, Malmberg 's Hertogenbosch.
- Leeuwen, Joke van. (2008) *Een halve hond heel kijken. Een boek over kijken*. Amsterdam/Antwerpen. Querido's uitgeverij bv.
- Reynolds, Peter H. (2008). *De stip*. Rotterdam Lemniscaat.
- Gombrich E.H. (1964) *'Kunst en illusie'* Zeist Uitgeverij de Haan
- Parsons Michael (1987), *'How we understand art, A cognitive developmental account of aesthetic experience'* New York: Cambridge Press